

pa videoposnetek o pričevalki Katji Sturm-Schnabl, koroški izgnanki. Modul 3 z naslovom *Skupinska sestavljanje: Učimo se za sedanost* vključuje naloge za učence, ki se navezujejo na pomen zgodovinskega dogajanja, povezanega s Peršmanovo domačijo, za sedanje dogajanje. V ospredju razmišljanja učencev so pomen demokracije nekoč in danes, beg nekoč in danes, manjšinske pravice in spodbujanje državljanstva (aktivnega državljanstva) namesto molčanja in neukrepanja v primeru kršitev človekovih in narodnih pravic ter svoboščin.

Publikacija, izdana tudi v slovenskem jeziku, vključuje še dodatne naloge za preverjanje in poglobitev znanja po obisku muzeja na Peršmanovi domačiji, tako da lahko naloge ob obisku muzeja rešujejo tudi učenci iz Slovenije. Muzej na domačiji Peršman in Društvo

Peršman k obisku vabita tudi šolske skupine iz Slovenije. Z vidika vsebinskih, procesnih in odnosnih ciljev pa se pedagoški programi v muzeju na Peršmanovi domačiji prekrivajo tudi s cilji naših učnih načrtov za zgodovino v 9. razredu osnovne šole oz. katalogov znanja za zgodovino v programih srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja. Podrobnejše informacije za načrtovanje šolskega obiska so dostopne na povezavi <https://www.persman.at/>.

Dr. Vilma Brodnik

VZGOJA ZA LJUBEZEN DO DOMOVINE IN DRŽAVE: ŽIVETI S KULTURNO DEDIŠČINO DANES ZA JUTRI

V prispevku predstavljamo nekaj poudarkov s 4. mednarodne konference *Vzgoja za ljubezen do domovine in države: Živeti s kulturno dediščino danes za jutri*. Poleg poudarkov iz nagovorov v plenarnem

delu, izpostavitve teoretičnih prispevkov v skupinah in predstavljenih uspešnih primerov pouka v slovenskih šolah osrednji prostor namenjamo prispevkom oz. pričevanjem, ki so jih pripravili naši rojaki, potomci aktivnih kulturnikov in sodelavcev slovenskih skupnosti v Argentini. V nadaljevanju spregovorimo še o prispevkih učiteljev in staršev iz Nemčije. Predstavljamo tudi povzetek odmevov udeležencev na vsebino programa ter refleksijo celotnega dogodka.

V Društvu katoliških pedagogov Slovenije (DKPS) smo 19. 11. 2022 pripravili že 4. mednarodno konferenco *Vzgoja za ljubezen do domovine in države*. Tokrat smo jo naslovili *Živeti s kulturno dediščino danes za jutri*. Konferenco je gostila Osnovna šola heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu. Okrog 50 udeležencev je bilo prisotnih na šoli, 35 pa prek spleta. Naša konferenca je bila tokrat hibridna, saj smo tako lahko omogočili udeležbo tudi bolj oddaljenim.

Začetek ob opogumljajočih nagovorih

Po uvodnem pozdravu predsednice DKPS Marije Žabjek ter ravnateljice gostiteljske šole Sonje Jozelj je predsednik Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve Lojze Peterle v nagovoru med drugim poudaril, da korenine niso preteklost; so žive, saj rastemo iz bioloških, socialnih in kulturnih korenin. Vsa preteklost ni dediščina, le tisti del je dediščina, ki

ima za nas poseben pomen. To imenujemo dobrine, do tega imamo poseben odnos, nekatere med njimi pa posebej varujemo (Peterle v Ašič (ur.), 2022, str. 6). V nadaljevanju je predsednik Državnega sveta Republike Slovenije Alojz Kovšca poudaril iskanje soglasja; najti je treba svoje mesto v Evropski uniji in v globalnem svetu. Ne smemo pozabiti niti na zamolčane dosežke slovenskega naroda, na mnoge ustvarjalce in pomembne ljudi. Vse te ljudi in njihove dosežke je treba oteti pozabi zgodovine, jih postaviti na vidno mesto v Sloveniji in svetu, kjer bodo služili kot vzor in svetilnik za prihodnost (Kovšca v Ašič (ur.), 2022, str. 7).

V plenarnem delu nas je etnolog dr. Janez Bogataj popeljal skozi primere ohranjanja in uničevanja dediščine po Sloveniji. Pri svojem delu opazuje, da imajo mladi v osnovnih šolah še lep odnos do vsakovrstne dediščine v svojem okolju, z odraščanjem pa se ta odnos spreminja, tudi s pomočjo javnega mnjenja in globalizacije. Meni, da je Slovenija s svojo geografsko raznolikostjo res biser v pestrosti vsakovrstne dediščine. Učitelje spodbuja, naj si prizadevajo stare vrednote s pomočjo sodobnega jezika približati mladim. O dediščini in skrbi Slovencev za zahodno mejo nam je spregovorila predavateljica Erika Jazbar, sicer klasična filologinja, po poklicu pa časnikarka na državni radioteleviziji RAI v Trstu. V prispevku *Pogled z narodnega obrobja v času, ki ni več prehodni čas, temveč že prinaša otipljive spremembe* je predstavila položaj slovenske skupnosti v Italiji, ki ostaja živa narodna manjšina, ki ohranja čut pripadnosti narodni skupnosti in neguje izročilo prednikov. Arhitekt Janko Rožič je spregovoril

Uvodni nagovori na 4. mednarodni konferenci.
(Vir: DKPS.)

o arhitekturni dediščini, ki se odpira v prostor. S popolnoma nove perspektive smo ugledali sicer že znane slike prostora, ki ga je v Ljubljani oblikoval mojster Plečnik in za njim še vrsta pomembnih arhitektov. Kustosinja Sonja Kogej Rus iz Slovenskega etnografskega muzeja nas je popeljala skozi pestrost zbirk ter bogastvo slovenske in svetovne dediščine, ki so jo zbirali Slovenci po svetu. Muzej skrbi za ohranjanje in širjenje znanja; slednjega uspešno predaja mladim z ustvarjalnimi delavnicami in dejavnostmi, ki jim približajo dediščino.

Delo v skupinah

Konferenco smo nadaljevali v štirih skupinah, v katerih so bili predstavljeni primeri uspešnega ohranjanja slovenske kulturne dediščine pri pouku, in to na različnih ravneh in pri različnih predmetih.

V vsaki skupini so bili vključeni tudi prispevki udeležencev s teoretičnimi vsebinami; M. Stanonik o dediščini piše kot o etnološki kategoriji in jo pregledno razvršča na materialno (prehrana, bivališča, noša, gospodarstvo, trgovanje itn.), socialno (šege, formalne in neformalne skupnosti, interetnični stiki ipd.) in duhovno kulturo (jezik, verovanje, vse pange umetnosti) (Stanonik v Ašič (ur.), 2022, str. 27).

V. Perko je v svojem prispevku poudarila, da je dediščina narodov spomin in opomin, je dokument njegovega obstoja in dokaz, da skupnosti ali narodu pripada določen prostor pod soncem. Dediščina pa je tudi ključni identitetni, kulturno-izobraževalni, razvojno-gospodarski in duhovni kapital vsakega naroda. Pravi, da izginotje dediščine pomeni izbris neke skupnosti ali celo uničenje naroda (Perko v Ašič (ur.), 2022, str. 18).

Andrej Fink, slovenski rojak, ki se je rodil, izobraževal in dolgo živel v Argentini, zdaj živi in dela v Sloveniji, je v svojem prispevku spomnil na »*pojem dediščine, ki jo lahko poimenujemo kot zapuščina, ki prihaja od naših prednikov*«. To misel je nadaljeval s trditvijo, da je dediščina »*najprej otipljiva materialna imovina, ki jo nekdo prejme brezplačno, navadno od svojih roditeljev. Nekateri jo z veliko lahkoto zapravijo, drugi jo nadvse cenijo. Ob vsej pomembnosti materialnega je duhovna in kulturna imovina tista, ki tudi*

materialnemu daje smisel.» (Fink v Ašič (ur.), 2022, str. 14)

Primeri uspešnih praks sporočajo

Predstavljeni primeri uspešnih praks v slovenskih šolah so nas prepričali, da se pedagoški delavci z učenci in dijaki uspešno poglobljajo v prvine, ki ponazarjajo kulturno izročilo prednikov. Potrjujejo nam, da je vse to uresničljivo; izgovori na učne načrte, češ da ti tega ne omogočajo, so slabo opravičilo. Tisti pedagoški delavci, ki sami čutijo ljubezen do domovine in države, znajo mrtve črke iz učnih načrtov oživiti in uspešno delovati. »Če sam ne goriš, tudi drugih ne moreš navdušiti,« nam pravi pregovor. Sodelujoči na konferenci so dokazali, da ,gorijo', zato jim uspeva navdušiti tudi učence. Formalni okviri jih ne ovirajo pri iskanju poti do cilja, ne glede na predmetno področje ali kakšno drugo dejavnost. Bralci zbornika se boste o izrečenem lahko prepričali.

Z zanimanjem smo prisluhnili predstavitev primerov dela z učenci, ki so bili pri učnih urah ob go-rečem učitelju res dejavni soustvarjalci učnega procesa. Nas je denimo navdušil primer, ko je učiteljica predstavila delo s fotografijo. Ob njej so učenci spoznavali arhitekturne značilnosti domačega mesta in jih primerjali s fotografijami istega mesta izpred nekaj desetletij. Svoje delo je avtorica omenjenega prispevka prepričljivo utemeljila: »*Delo s fotografijo ni frontalna oblika dela, ko učitelj daje in posreduje, učenec pa sprejema. To je priložnost, da učitelj pripravi, sproži, zagotavlja in usmerja aktivno in ustvarjalno*

Udeleženci 4. mednarodne konference.
(Vir: DKPS.)

pridobivanje znanja ... Ob učiteljevi pomoči so pridobivali nove izkušnje, presojali so in preverjali razumevanje že znanih pojmov, oblikovali osebne sodbe in vrednostne sklepe. Prednosti aktivnega pouka in dela s fotografijo so bile, da smo učencem omogočili razpravljanje o informacijah, problemih in nasprotjih. Imeli so možnost, da izrazijo svoje mnenje in svoje poglede na obravnavani problem. Večji del aktivnosti v tej dejavnosti je temeljil na samostojnosti, hkrati pa je bil pod učiteljevim nadzorom, organizacijo, vodenjem in usmerjanjem.» (Pisk v Ašič (ur.), 2022, str. 386)

Slovenci iz Argentine – vsebinska obogatitev programa

Poleg primerov iz pedagoške prakse so dodano vrednost in vsebinsko obogatitev programa dopolnjevala pričevanja Slovencev iz Argentine, katerih starši so morali po drugi svetovni vojni zaradi ogroženosti lastnega življenja zapustiti domovino. Mladi rod so na tujih tleh vzgajali v ljubezni do domovine Slovenije in mu daleč od domovine posredovali bogato zakladnico kulturne dediščine.

Tako so njihovi potomci ohranjali stik s koreninami slovenstva, jezik in prvine kulturnega izročila ter to predajali naprej kot dediščino. Njihovi dedje, očetje in matere so vse svoje fizične, umske in čustvene moči prenašali v slovenski skupnosti in v svojih družinah. Svoj rod so povezovali z domovino Slovenijo. Na konferenci so sodelovali pričevalsko, njihovi referati in predstavitve v skupinah so tudi tukajšnjim učiteljem vliвали pogum.

Kot zanimivost navajamo naslove pričevalskih referatov rojakov iz Argentine. Vsi prispevki so dostopni v e-zborniku, v poglavju II. *Daleč od domovine – iz ljubezni do nje* (Ašič (ur.), 2022, str. 54–177; https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/Zbornik_MK_2022.pdf). Prispevki Slovencev iz Argentine so:

- Miriam Oblak: *Zapustil sled sem svojih korenin* (Tone Oblak),
- Apolonia Makek: *Spomin na mojega očeta Marjana Marolta*,
- Lucia Ahčin Bavdek: *Očetova umetniška pot*,
- Marija Hirschegger: *Rudi Hirschegger – prežet z gledališčem in slovenstvom*,

- Lucia Makek: *Andrej Makek – Slovenski domoljub in likovni ustvarjalec*,
- Teodora Federica Geržinič: *Od Save do Srebrne reke se razpenja moja domovina*,
- Marjana Korošec: *Dramska igra – ena izmed poti za uspešno ohranjanje slovenstva v Argentini*.

Posnetki predstavitve prispevkov so prosto dostopni na <https://youtube.com/playlist?list=PLhcYiCmzPRQPIpGJ9bHrtD12jcrlescJ>.

Letošnje pričevalke so bile soproge in hčere uspešnih Slovencev z različnih področij. Njihovi možje in očetje so bili prepoznani kot znanstveniki, pisatelji, režiserji, igralci, scenaristi, slikarji, kiparji, gospodarstveniki. V prispevkih so predstavile izseke in dogodke iz njihovih življenj ter vpliv vsakega posameznika na slovensko okolje v Buenos Airesu in na lastno potomstvo. Pričevalke so poročale tudi o lastnem zavedanju dela svojih prednikov, saj so jih ti vzgajali v pripadnosti slovenskemu narodu, da bi znale in zmogle ohraniti pokončno držo v življenju in trdne vrednote, ki naj bi jim sledile v prihodnosti. Pričevanje žena, hčera ali vnukinj znanih Slovencev izpod Južnega križa in življenjske zgodbe ter njihove usode so se zelo dotaknile pedagoških delavcev, udeležencev

konference iz Slovenije, kar so izrazili v ustnih in pisnih sporočilih, ki jih navajamo v nadaljevanju.

V čustveno naelektrenem ozračju je nekdo predlagal: »*Morali bi pripraviti monografijo teh pričevanj!*« Toda sami menimo, da to ni najboljša pot do povezanosti obeh Slovenij, matice in dela izseljenske skupnosti. Knjig s podobno vsebino imamo že veliko. Zgodbe je treba posredovati v živem stiku. Ustvarjati je treba ugodne pogoje za različne vrste stikov, pogovorov in pričevanj. Ta konferenca je ena izmed priložnosti. Zato so se zgodbe dotaknile posameznikov in ti jih bodo nosili v sebi. Morda jih bodo prenesli svojim učencem, dijakom, študentom? Podirali bodo predsodke in začeli graditi vsaj brvi med tukajšnjo in delom izseljenske skupnosti.

Izjave udeležencev ob zaključku konference nas prepričujejo, da smo dosegli cilje. Zgodbe rojakov iz Argentine so se močno dotaknile pedagoških delavcev iz Slovenije. Tudi nebesedno smo lahko zaznavali doživljanje pričevanj pri udeležencih konference.

Nekateri učitelji iz Slovenije so v skupinah sporočali, da o tem, kar so slišali od rojakov iz Argentine, niso vedeli nič, tudi v času svojega izobraževanja niso o tem ničesar slišali. Izrazili so željo, da bi svojim

Odmevi slovenskih učiteljev na prispevke rojakov iz Argentine

Udeležence smo ob zaključku konference vprašali, kateri prispevek jim je bil najbolj všeč. Tu navajamo le nekaj odgovorov:

- Lucia Ahčin Bavdek – ker je predstavila krasno življenjsko zgodbo.
- Dr. Andrej Fink – iz njegovega prispevka je sevala modrost.
- Referat M. Korošec – zaradi posredovanja ganljive zgodbe.
- Predstavitev M. Oblak, ki je na ganljiv način predstavila svojega očeta, kako je zapustil svojo domovino, si v Argentini ustvaril življenje, vendar na domovino ni nikoli pozabil in jo je mogoče še celo bolj nosil v srcu kot mi, ki tu živimo.
- Prispevka L. Makek, A. Marolt; zelo rad slišim pričevanja iz Argentine, izven meja Slovenije.
- M. Oblak in T. Geržinič – izredno sta se me dotaknili zgodbi njunih očetov, ker sta ohranila in predala ljubezen do Slovenije svojim otrokom in veliko dala argentinski skupnosti Slovencev.
- M. Oblak, ker res s ponosom pove, da je Slovenka, ki ohranja slovenstvo.
- Najbolj sta me nagovorili obe pričevanji (Makek, Marolt), prvič sem slišala za oba slovenska domoljuba.
- Posebej me je nagovoril prispevek L. Ahčin Bavdek.
- Prispevek Teodore Geržinič, segel mi je do srca.
- Prispevek M. Hirschegger je bil zelo ganljiv. Mi še odmeva v spominu in bo še dolgo.
- M. Korošec je čudovito predstavila primer skrbi za slovensko kulturno dediščino.
- Ostaja mi misel A. Finka, da je pomembno, kako predstavimo neko stvar, saj so mladi kot gobe, ki vase vpijajo tekočino.
- Izredno bogata konferenca, hvala vsem, ki so predstavili svojo temo in jo nesebično delili!
- Argentinski Slovenci so naš navdih.

učencem in dijakom posredovali kaj več o Slovencih po svetu. Želijo si, da bi takšne realne in celovite zgodbe pripeljali v svoje razrede, da bi se dotaknile tudi njihovih dijakov. Posnetke s konference lahko zdaj uporabijo kot učno gradivo pri pouku.

Dialog med učitelji v Sloveniji in slovenskimi rojaki po svetu je vredno ohranjati

Pomembno je zavedanje, da je začeti dialog v takšni obliki treba primerno nadaljevati. Pripravljenost je izražena, zdaj so na vrsti tisti, ki lahko to začnejo prenašati s konkretnimi dejanji med mlade na obeh straneh. V Sloveniji poznamo veliko realnih, celovitih zgodb, ki so zbrane v našem spominu in zapisane v e-zborniku. Vsaka zgodba je opremljena s slikovnim gradivom, dokumenti in kopijami iz različnih časopisov, rokopisi, skicami ... Nekaterim zgodbam so priloženi tudi krajši filmi, kar je zelo dobrodošlo pri umestitvi v konkretne

učne ure in poživi pouk. Posnetki predstavitev so javno objavljeni in prosto dostopni. Morda jih bo kak učitelj uporabil pri pouku. Učitelji, ki želijo med svoje učence, dijake, študente povabiti konkretno osebo iz tujine, imajo zdaj na razpolago kontakte s pričevalci. Če bodo v razred 'pripeljali' izbranega pričevalca (npr. prek Zooma), bodo dijaki ob poslušanju resničnih zgodb postopoma dobivali realne predstave o celoviti stvarnosti teh ljudi – zakaj živijo v tujini, kako delujejo njihove skupnosti, kako oz. zakaj so ohranili jezik in kulturo. Učili se bodo poslušati in tudi slišati drugega, postavljati vprašanja, izraziti svoje pomisleke, mnenje in seveda misliti s svojo glavo.

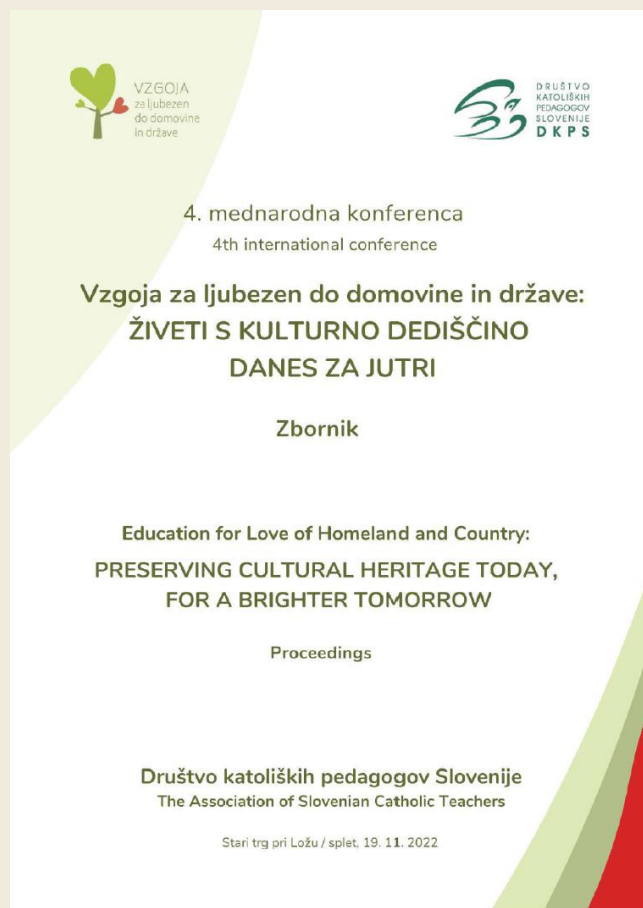
Sprejetost med slovenskimi učitelji je za udeležence iz Argentine neprecenljiva. Potrdilo se je to, kar smo govorili, ko smo jih spodbujali, da bi se udeležili konference.

Spoznavanje je dvosmerna pot. Tudi naši rojaki iz Argentine in drugod po svetu so imeli priložnost spoznati, kako učitelji v Sloveniji spodbujajo mlade k ljubezni do domovine in države ter k ohranjanju dediščine. Teh informacij in spoznanj oni niso imeli oz. poznali.

Sodobna digitalna tehnologija nam omogoča, da učilnice razširimo prek šolskih zidov in v razrede med učence in dijake na daljavo povabimo goste z različnih koncev sveta. Lahko se medsebojno 'obiskujemo' v obe smeri. Le željo in pogum je treba imeti.

Predstavitve Slovencev iz Nemčije

Pozornost na konferenci sta pritegnili še dve predstavitvi iz Nemčije. V prvem primeru je spregovorila učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine v Nemčiji. Spoznavali smo nevsakdanji dosežek dveh petnajstletnih deklet slovenskih korenin, rojenih v Nemčiji. Dekleti sta napisali prvi mladinski slovensko-nemški roman, v katerem glavna lika hrepenita po državi porekla, Sloveniji. Dekleti, ena iz slovenske, druga iz slovensko-nemške družine, sta v svojem prvencu *Bližina daljine* (*Nähe der Ferne*) reflektirali svoje čustvovanje, hrepenenje po Sloveniji, kar je rezultat, tako sta trdili, družinske vzgoje in dopolnilnega pouka slovenščine v tujini.

Naslovnica zbornika 4. mednarodne konference *Vzgoja za ljubezen do domovine in države. Živeti s kulturno dediščino danes za jutri*.

Drugi primer je predstavila slovensko-nemška družina. Primer vzgoje za domoljubje je izrazila z glasbo – s pesmimi z domoljubno vsebino. Vse je potekalo ob glasbeni spremljavi očeta oz. moža, glasbenika. Družina je predstavila smer vzgoje svojih otrok za ljubezen do domovine in države, čeprav so nemško-slovenska družina. Glavnino vsebine je predstavila mati, Slovenka, rojena v Nemčiji, poleg nje pa še oče, po rodu Nemec, in njuna hči, tudi rojena v Nemčiji, ki je bila z bratom deležna te vzgoje. Pri tem jim je bil v pomoč tudi dopolnilni pouk slovenščine v Nemčiji, ki sta ga obiskovala oba otroka.

pridobivajo nove ideje zanj. Zanimanje za to obliko spopolnjevanja pedagoških delavcev se širi, prihajajo mnogi novi, kar je za nas, Društvo katoliških pedagogov Slovenije, in tiste, ki sodelujemo v organizacijskem odboru za pripravo takšnega dogodka, zelo spodbudno.

Z veseljem se lotevamo načrtovanja 5. mednarodne konference, ki bo 18. novembra 2023 z vsebinskim poudarkom na jeziku kot temeljni prvini identitete. Naj bo to povabilo za sodelovanje udeležencev iz matice, zamejstva in izseljenstva. Dobrodošli!

Dragica Motik, Erika Ašič

Glasba in pesem – pomemben del programa

Vse dosedanje mednarodne konference *Vzgoja za ljubezen do domovine in države* so vključevale tudi glasbene in pevske točke. Poleg učencev so ta del obogatili solistični pevci. Letos je poleg učenk in učencev šole gostiteljice v Starem trgu pri Ložu glasbene in pevske točke prispevala slovensko-nemška družina; sopranistki Natalija in Laeticia Hormuth ob spremljavi Dominika Hormutha. Svoje občutke o nastopu v programu je izrazila Natalija Hormuth: »*Zame osebno in za nas kot družino, predvsem pa za našo hčer Laeticio, je bilo sodelovanje na 4. mednarodni konferenci zelo lep in časten dogodek. Prvič sem pela v duetu z Laeticio na javnem odru.*«

Konferenco smo sklenili s pesmijo *Slovenija po svetu*, za katero je besedilo napisal dr. Marko Kremžar, uglasbil pa Jože Osana, oba Slovenca iz Argentine. Tokrat jo je izvedla že omenjena družina ter s tem v dvorani pričarala posebno vzdušje.

Razmišljanje ob koncu in načrti za prihodnost

Glas o možnosti za srečanje pedagoških delavcev, ki jim je mar za domovino, narod, državo, ki bi radi poglobili svoje znanje o domoznanstvu, ki bi radi bili bolj uspešni v prenosu teh vrednot na mlade, ki bi radi prišli tudi v stik s Slovenci po svetu in z učitelji, predstavniki drugih narodov, s katerimi bi želeli izmenjati izkušnje in pridobiti navdih za nadaljevanje svojega vzgojno-izobraževalnega dela, se počasi širi. Nekateri učitelji se konference udeležujejo vsako leto, ker tu predstavijo svoje delo in

VIR

Ašič, E. (ur.) (2022). *Živeti s kulturno dediščino danes za jutri*. Zbornik 4. mednarodne konference *Vzgoja za ljubezen do domovine in države* (19. 11. 2022). Ljubljana: Društvo katoliških pedagogov Slovenije. Pridobljeno s https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/Zbornik_MK_2022.pdf.